

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПЕРФЕКЦІОНІЗМУ ТА ОСОБИСТІСНОЇ ЗРІЛОСТІ СТУДЕНТІВ

PSYCHOLOGICAL FEATURES OF PERFECTIONISM AND PERSONAL MATURITY DEVELOPMENT IN STUDENTS

У статті в ході емпіричного дослідження з'ясовано психологічні особливості розвитку перфекціонізму й особистісної зрілості у студентському віці та зв'язок між ними. На основі теоретичного аналізу наукових праць зроблено висновок, що зрілість виступає як результатом, так і ресурсом особистісного поступу, реалізованого завдяки активності людини, її здатності до саморегуляції, самоактуалізації та прагнення до осмисленого буття в якості суб'єкта, а не об'єкта. У свою чергу, перфекціонізм є особистісним конструктом, який полягає у прагненні індивіда бути досконалим, відповідати високим особистісним стандартам, намагатися доводити результати власної діяльності до найвищих еталонів у різних сферах життєдіяльності.

Проведене емпіричне дослідження особливостей розвитку перфекціонізму продемонструвало, що у значній частині студентів виявлено високий рівень перфекціонізму, орієнтованого на себе (52%) та інших (59%), вони є досить амбітними, прагнуть бути успішними, активними та енергійними. Бажаний зовнішній образ бездоганної особистості спонукає молодих людей відфільтровувати інформацію про власні помилки й невдачі, уникаючи ситуацій вербального розголошення та визнання справжньої чи уявної недосконалості в міжособистісному спілкуванні.

Щодо особистісної зрілості, то у більшості наших респондентів продіагностовано задовільний (53%) та високий (31%) рівень її розвитку, що проявляється у мотивації досягнень, позитивному ставленні до свого «Я», почутті громадянського обов'язку, життєвій установці, здатності до психологічної близькості з іншою людиною. Кореляційний аналіз даних демонструє наявність зв'язку між загальним рівнем перфекціонізму та особистісною зрілістю у студентському віці, що є, на нашу думку, позитивним явищем у випадку достатнього (але не надмірного) розвитку перфекціонізму як прагнення молодого людини втілювати власні плани та амбіції, бути успішною, продуктивною, намагатися досягати високих результатів діяльності, що є свідченням не лише осмисленості поведінки, але і показником її особистісної зрілості.

Ключові слова: перфекціонізм; перфекціонізм, орієнтований на себе; перфекціонізм, орієнтований на інших; соціально припису-

ваний перфекціонізм; особистісна зрілість, студентський вік.

The article presents the empirical research of the correlation between the psychological features of the development of perfectionism and personal maturity at the student age. On the basis of the theoretical analysis of scientific works, it was concluded that maturity is both a result and a resource of personal progress, which is realized due to human activity, one's ability to self-regulate, self-actualize and strive for a meaningful existence as a subject, not an object. While perfectionism is considered to be a personal construct, which implies a desire of an individual to be perfect, to meet high personal standards, to try to bring the results of one's own activity to the highest criteria in various spheres of life.

The conducted empirical study of the peculiarities of the development of perfectionism proved that a significant part of students demonstrated a high level of perfectionism, both self-oriented (52%) and other-oriented (59%). This group of respondents revealed themselves as being quite ambitious, striving to be successful, active and energetic. The targeted external image of an impeccable personality encourages young people to filter information about their own mistakes and failures, to avoid situations of verbal disclosure and recognition of real or perceived imperfections in interpersonal communication. As for the category of personal maturity, the majority of our respondents were diagnosed with a satisfactory (53%) and high level (31%) of its development, which is manifested in high motivation of achievements, a positive attitude towards one's "self", a sense of civic duty, a life attitude, and the ability to be psychologically close to the other person.

Correlational analysis of the obtained data shows the presence of a connection between the adequate level of perfectionism and personal maturity at student age, which is, in our opinion, a positive phenomenon in the case of sufficient (but not excessive) development of perfectionism, e.g. young person's desire to incorporate one's own plans and ambitions, to be successful and productive, to achieve high performance results. We consider the mentioned above features to indicate both mindfulness of one's behavior and formation of one's personal maturity.

Key words: perfectionism; self-oriented perfectionism; other-oriented perfectionism, socially attributed perfectionism; personal maturity, student age.

УДК 378.011.3-052:159.923.2
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2022.40.22>

Свідерська Г. М.

к. психол. н.,
доцент кафедри психології розвитку та консультування
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

Пшик С. А.

магістр психології

Вступ із розкриттям актуальності проблеми дослідження. Соціум, у якому ми живемо, нерідко формує у своїх членів прагнення бути досконалим, першим з-поміж інших, таким, хто надійно зайняв своє місце під сонцем, є конкурентно спроможним і може бути взірцем для наслідування. Ми часто опиняємося перед необхідністю відповідати певним стандартам у поведінці чи особистісних

рисах, котрі передбачають активність, динамічність, продуктивність. І такий перфекціоністичний особистісний вимір зумовлює, з одного боку, наше прагнення бути успішними, а з іншого, – може призводити до дисгармонійного розвитку, коли ми намагаємося бути ідеальними у всьому і програємо у цьому вічному змаганні із самими собою через страх помилок, критики, сумніви у своїх діях та

неможливість бути задоволеними результатами власної діяльності.

Конструктивний шлях індивідуального становлення – це формування особистісної зрілості. Зрілості через зростання в активній життєвій позиції творіння свого життя, прагнення до самопізнання, самореалізації, спроб здійснювати індивідуальний та соціальний поступ. Яке місце у цьому процесі належить перфекціонізму? В якому випадку його наявність підштовхує особистість до позитивних змін, до роботи над собою, до функціонування на повну, а в яких він спонукає до досягнення надвисоких нереалістичних стандартів у тому, щоб бути бездоганим?

Як підкреслює Т.Ю. Завада, саме студентська молодь відчуває суспільні виклики з особливою гостротою, оскільки поставлена перед необхідністю вибору життєвої стратегії, формування індивідуальних і професійних якостей, соціальної та особистісної ідентичності, котрі пов'язані із власним самоствердженням, досягненням значущих результатів, формуванням власної позиції та моделі успішності [3]. Відтак, важливо з'ясувати психологічні особливості розвитку перфекціонізму й особистісної зрілості та зв'язку між ними саме у студентському віці, що і є метою нашої статті.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням здобутих наукових результатів. Проблема особистісної зрілості була і є об'єктом дослідження багатьох українських і зарубіжних науковців (М.Й. Боришевський, М.С. Великодна, Ю.З. Гільбух, Н.М. Дідик, Е. Еріксон, О.В. Завгородня, Ю.В. Маєр, С.Д. Максименко, А. Маслоу, О.Ю. Михайленко, З.М. Мірошник, Л.П. Овсянецька, Г. Оллпорт, О.Є. Остапчук, Ф. Перлз, Л.М. Потапчук, К. Роджерс, В.В. Рибалка, В.А. Семиченко, І.О. Талаш, О.В. Темрук, Т.М. Титаренко, О.А. Чаркіна, І.М. Шаповал, О.С. Штепа, Ю.О. Приходько та ін.). Аналіз їхніх праць чітко демонструє, що, з одного боку, зрілість є віковим етапом, а з іншого – якістю у психічному розвитку людини. У цьому контексті зрілість виступає як результатом, так і ресурсом особистісного поступу, реалізованого завдяки активності особи, її здатності до саморегуляції, самоактуалізації та прагнення до осмисленого буття в якості суб'єкта, а не об'єкта [5].

У свою чергу, перфекціонізм є досить складним інтегрованим явищем, дослідженням якого займалося багато іноземних (Д. Барнс, С. Блатт, А. Вайсман, Дж. Ешбі, В. Міссілдін, Л. Сільверман, Р. Слені, Д. Хамачек, М. Холлендер, П. Х'юїта, Г. Флетт, Р. Фрост та ін.) та вітчизняних учених (І.Г. Батраченко, Н.В. Грищенко, Т.В. Грубі, І.А. Гуляс, Л.А. Данилевич, Д.О. Денисенко, Т. Завада, Є.В. Карпенко, З.С. Карпенко, О.І. Кононенко, О.О. Лоза,

О.В. Петрунько, К.В. Смолярова, Г.Л. Чепурна та ін.). Відтак можемо говорити про перфекціонізм як особистісний конструкт, який полягає у прагненні досягати довершеності у різних сферах життя (професійній діяльності, міжособистісних стосунках) та доводити результати своєї діяльності до відповідності найвищим еталонам (інтелектуальним, моральним, етичним) [4; 6].

Емпіричне дослідження психологічних особливостей розвитку перфекціонізму та особистісної зрілості проводилось нами серед студентів Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка та Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя. Загальна кількість респондентів – 100 осіб віком від 18 до 24 років. З діагностичною метою нами було використано такі методики, як: «Опитувальник перфекціонізму» Н.Г. Гарянян, А.Б. Холмогорової, «Багатовимірна шкала перфекціонізму» П. Х'юїта – Г. Флетта, «Шкала перфекціоністської самопрезентації» П. Х'юїта в адаптації А.А. Золотарьової та тест-опитувальник особистісної зрілості Ю.З. Гільбуха. Для з'ясування зв'язку між перфекціонізмом та показниками особистісної зрілості в студентському віці використано метод кореляційного аналізу К. Пірсона за допомогою програми IBM SPSS Statistics 21.

Після проведеного дослідження за методикою «Багатовимірна шкала перфекціонізму» П. Х'юїта – Г. Флетта ми отримали наступні результати: щодо перфекціонізму, орієнтованого на себе, то високий рівень даної характеристики виявлено у половини (52%) досліджуваних студентів, які пред'являють надзвичайно високі вимоги до самих себе, самостійно встановлюють нереалістично високі норми роботи. Також, як правило, ці респонденти схильні сильно картати себе за те, що не в змозі відповідати власним стандартам, і, зазвичай, жорстко критикують результати власної діяльності. Такі люди вважаються амбіційними індивідами, які завжди ставлять високі цілі і високо піднімають планку оцінювання власної діяльності. Третя частина (35%) досліджуваних мають середній рівень розвитку перфекціонізму, орієнтованого на себе, і тільки 13% характеризуються низькими показниками (див. рис. 1).

За наступною шкалою у більшості студентів (59%) спостерігається високий рівень перфекціонізму, орієнтованого на інших, тобто вони нав'язують оточенню певні цілі і можуть вимагати від них досягнень (рис. 1). Трохи менше половини опитаних респондентів (46%) мають високий рівень розвитку соціально приписаного перфекціонізму, отже, на відміну від «самоорієнтованих перфекціоністів», які самостійно визначають певні очікування щодо власної поведінки, в соціально зумовленому

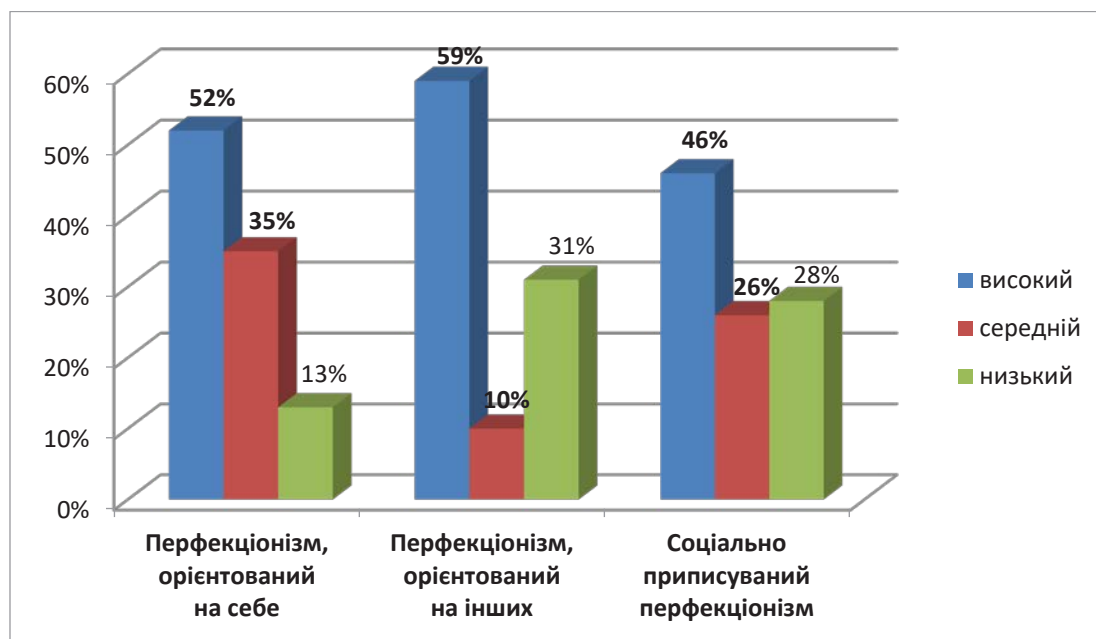

Рис. 1. Показники перфекціонізму студентів за методикою «Багатовимірна шкала перфекціонізму» П. Х'юїта – Г. Флетта

перфекціонізм індивіди вважають, що інші очікують від них виконання надміру високих стандартів і що їх приймуть лише після досягнення цих стандартів (рис. 1).

За допомогою наступної методики – «Опитувальник перфекціонізму» (Н. Гаранян, А. Холмогорова, модифікація Т. Завади) – ми визначили загальний показник перфекціонізму досліджуваних, а також ступінь прояву наступних його компонентів: сприйняття інших людей як таких, що делегують високі очікування, завищені домагання й вимоги до себе, високі стандарти діяльності при орієнтації на полюс «найуспішніший», селектування інформації про власні помилки й невдачі, поляризоване мислення «Все або нічого» та залежність від позиції оточення.

Як бачимо з рис. 2, високі та середні показники перфекціонізму притаманні більшості опитуваних студентів (42% і 48% відповідно). Четверта частина наших респондентів має високий рівень суб'єктивного відчуття «примусу до досконалості» навколишніми, вони сприймають оточуючих такими, що делегують високі очікування, тобто, на їхню думку, інші люди очікують від них високих результатів діяльності.

65% опитуваних мають завищені домагання й вимоги до себе в різних сферах життя, що об'єктивно може призводити до періодичних невдач, розчарувань, фрустрацій. Високі стандарти діяльності при орієнтації на полюс «найуспішніший» спостерігаються у 64% досліджуваних, тобто більша частина студентства проживає життя в режимі порівняння себе з іншими людьми, наслідком чого може бути

перманентне почуття заздрості, невдоволення собою, хибні життєві вибори, конкурентні установки в спілкуванні.

П'ята частина молодих людей (20%) має високі показники селектування інформації про власні помилки й невдачі, тобто може перебільшувати значення невдач, а досягнення успіху знецінювати або приписувати зовнішнім, не залежним від особистості обставинам (рис. 2). Третина респондентів (33%) за шкалою «Поляризоване мислення» характеризується своєрідною «чорно-білою» оцінкою результатів власної діяльності (коли допускаються тільки два варіанти – повна відповідність високим стандартам або цілковитий крах) та її планування за принципом «все або нічого».

На високому рівні прояву у 34% досліджуваних виявлено компонент «Самозвинувачення». Ця частина студентів схильна звинувачувати себе у невдачах, вони інтрапунітивні та керуються уявленнями про фаталістичну приреченість, приписуючи всі причини власних помилок лише собі, навіть не намагаючись щось змінити.

При аналізі параметру «Залежність від позиції оточення» нами було виявлено низький рівень прояву тільки у 2% досліджуваних (див. рис. 2), натомість в 52% та 46% респондентів наявний середній та високий рівень даної характеристики. Також, як бачимо з рис. 2, загальний рівень перфекціонізму сягає високого рівня у 46% студентів, що знову ж таки передбачає високі вимоги, критичне оцінювання поведінки, претензії до рівня власної активності, енергії, життєвого тону тощо.

Діагностика за допомогою методики «Шкала перфекціоністичної самопрезентації» П. Х'юїта

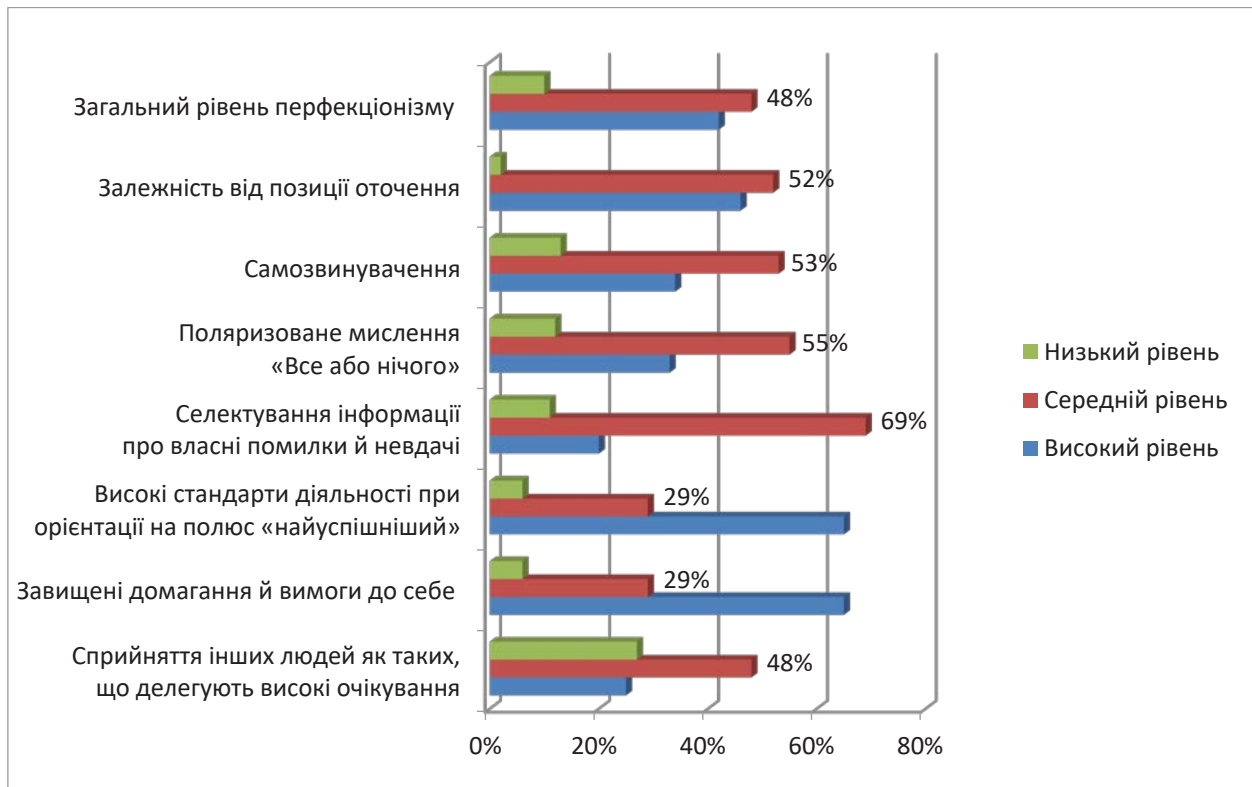

Рис. 2. Показники студентів за «Опитувальником перфекціонізму Н. Гаранян, А. Холмогорової» (модифікований варіант Т. Завади)

показала, що за компонентом «Демонстрація досконалості» виявлено тільки 2% досліджуваних з низьким рівнем прояву, у 54% спостерігається середній рівень та 44% опитантів мають високий рівень прояву даної особливості (див. рис. 3), що характеризується прагненням здаватися бездоганними в очах інших, викликати своєю досконалістю захоплення та повагу, створювати образ успішної людини, при цьому намагаючись справити враження на інших через вихваляння або демонстрацію власних чеснот задля маскуванню того, що їй видається власними недоліками.

Компонент «Поведінковий невияв недосконалості» відображає прагнення поводитися таким чином, аби приховати від інших помилки, а, отже, власну недосконалість. Інакше кажучи, це стиль поведінки-уникання, спрямований на превенцію будь-яких проявів, що не відповідають уявленням про особистісну бездоганність. За даним компонентом виявлено 4% досліджуваних з низьким рівнем прояву, натомість 56% студентів мають середній і 40% високий рівень поведінкового невияву недосконалості, як це показано на рис. 3.

Згідно результатів за показником «Вербальний невияв недосконалості» у 21% студентів спостерігається високий рівень, що проявляється у спробах уникати ситуації вербального розголошення та визнання особистісної недосконалості в інтерперсональних ситуаціях.

У 73% виявлено середній рівень, і тільки 6% досліджуваних володіють низьким рівнем вербального невияву недосконалості (рис. 3).

Таким чином, проведене дослідження особливостей розвитку перфекціонізму продемонструвало, що у значної частини наших респондентів наявний високий рівень перфекціонізму, орієнтованого на себе та інших, вони часто сприймають оточуючих як таких, що делегують їм високі очікування щодо результатів діяльності. Також молоді люди нерідко порівнюють себе з іншими, наслідком чого може бути заздрість, невдоволення, ігнорування реальних успіхів і досягнень, перебільшення значення невдач, зовнішній локус контролю, наявність суб'єктивного відчуття «примусу до досконалості» навколишніми тощо.

Частина студентів здійснюють селектування інформації про власні помилки й невдачі, тобто перебільшують значення невдач, а досягнення успіху знецінюють або приписують зовнішнім, не залежним від їхніх зусиль обставинам. Молоді люди стараються уникати ситуацій вербального розголошення та визнання особистісної недосконалості в інтерперсональних ситуаціях, оскільки для них важливо здаватися бездоганними в очах інших, викликати своєю досконалістю захоплення та повагу, створювати образ успішної людини, при цьому намагаючись справити враження на оточуючих через вихваляння або демонстрацію власних

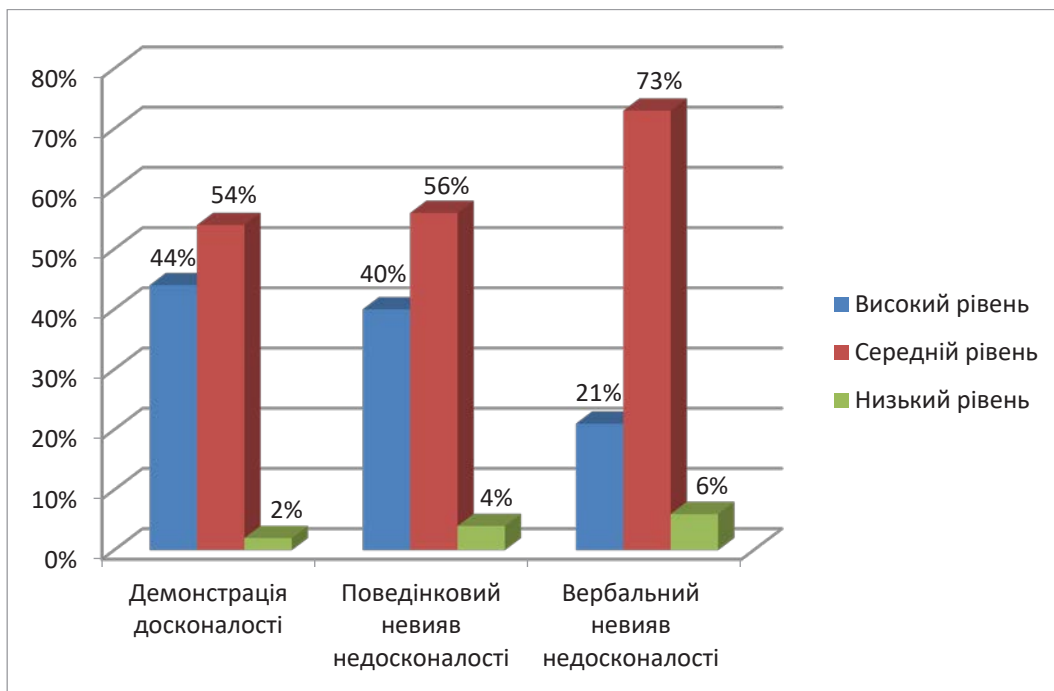

Рис. 3. Рівні прояву самопрезентації студентів за «Шкалою перфекціоністичної самопрезентації» П. Х'юїта

чеснот задля маскуванню того, що їм видається власними недоліками.

На думку Ю.З. Гільбуха, структурними компонентами особистісної зрілості є мотивація досягнення, ставлення до свого Я, почуття громадянського обов'язку, життєва установка та здатність до психологічної близькості з іншими людьми [1]. Проведене нами емпіричне дослідження за методикою вказаного автора показало, що більшість опитаних студентів (53% осіб) мають задовільний рівень,

а третині (31%) притаманний високий рівень особистісної зрілості (див. рис. 4).

За шкалою «Мотивація досягнень» ми мали можливість визначити рівень загальної спрямованості діяльності індивіда на значущі життєві цілі, прагнення до максимально повної самореалізації, самостійність, ініціативність, прагнення до лідерства та досягнення високих результатів. У переважачої більшості наших респондентів продіагностовано задовільний та високий рівень мотивації досягнень (46% та

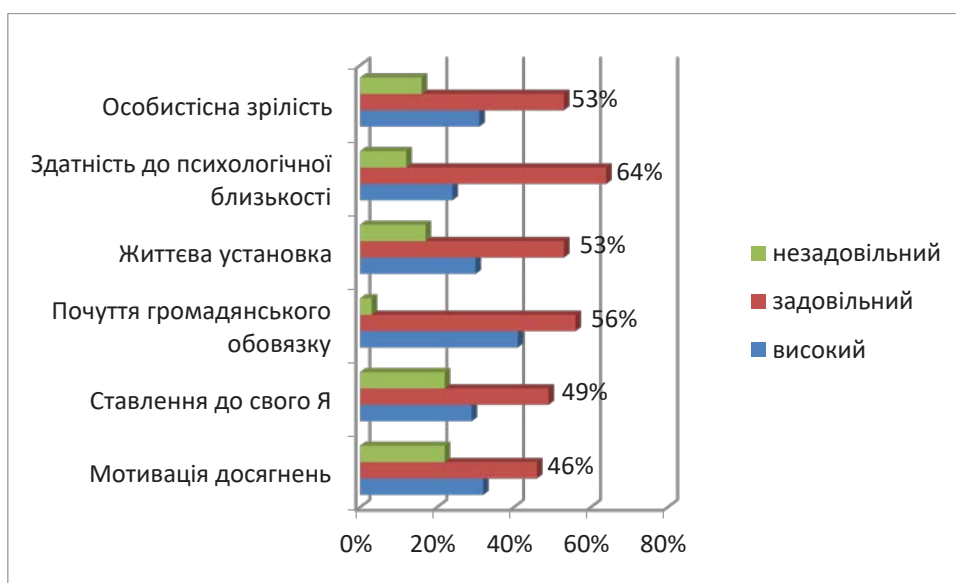

Рис. 4. Показники студентів за шкалами методики Ю. Гільбуха «Опитувальник особистісної зрілості»

32% відповідно). 22% досліджуваних характеризуються незадовільним рівнем, тобто вони не виявляють зацікавлення щодо досягнення результату, вибирають легкі завдання, а, наштовхнувшись на проблеми, одразу звертаються по допомогу або припиняють роботу (див. рис. 4). Отож, тільки п'ята частина студентів може проявляти пасивність, «пливучи за течією»; вони можуть бути задоволеними тим, що в них є, або, навпаки, не задоволеними, але при цьому не приймати жодних рішень для зміни ситуації, котра склалася в їхньому житті.

Наступною шкалою особистісної зрілості є «Ставлення до свого Я», що оцінює досліджуваного за такими характеристиками, як впевненість у своїх можливостях, задоволеність власними здібностями, темпераментом і характером, своїми знаннями, вміннями та навичками. Разом з тим даний аспект передбачає такий істотний параметр поведінки, як адекватна самооцінка, висока вимогливість до себе, відсутність самовдоволення, скромність, повага до інших людей. Ми виявили, що більшість респондентів мають задовільний (49%) і високий (29%) рівень ставлення до свого «Я» (рис. 4).

Третьою шкалою, що складає за Ю.З. Гільбухом особистісну зрілість, є «Почуття громадянського обов'язку». З цим поняттям пов'язані такі якості, як патріотизм, інтерес до явищ суспільно-політичного життя, почуття відповідальності тощо. Аналіз отриманих результатів показав, що у вибірці тільки 3% респондентів мають незадовільний рівень розвитку почуття громадянського обов'язку. Такі люди, як правило, не усвідомлюють ролі власної особистості в політичному житті власної країни та не зацікавлені суспільно-політичною ситуацією, що склалася. Натомість задовільний рівень розвитку мають 56% респондентів, і 41% досліджуваних характеризуються високим рівнем розвитку почуття громадянського обов'язку (рис. 4), що, на нашу думку, є позитивним показником становлення молоді людини у студентському віці.

Наступна шкала, що визначає особистісну зрілість, є «Життєва установка». У цей вельми умовний термін Ю.З. Гільбух вкладає такі узагальнені якості, як розуміння відносності всього сущого, переважання інтелекту над почуттями, емоційну врівноваженість, розважливості (на противагу імпульсивності) [1]. Згідно отриманих нами даних тільки у 17% досліджуваних спостерігається незадовільний рівень за цим параметром, що свідчить про переважання в їхньому житті більш афективних, неусвідомлюваних форм поведінки і, відповідно, реакцій, що не регулюються свідомістю, відсутні цілі на майбутнє, які надають життю осмисленості, спрямованості та часової перспективи. Натомість 53% опитуваних мають задовільний рівень

і 30% характеризуються високим рівнем життєвої установки, що свідчить про осмисленість та раціональність поведінки молодих людей.

Останньою шкалою методика, що впливає на особистісну зрілість, є «Здатність до психологічної близькості з іншою людиною». У це поняття включені такі якості, як доброзичливість до людей, емпатія, вміння слухати, потреба в духовній близькості з іншими. У вибірці досліджуваних осіб виявлено, що тільки 12% респондентів мають незадовільний рівень вказаної здатності, тобто вони не вміють приймати, чути, цінувати, поважати іншу людину, що являється однією з головних причин труднощів у спілкуванні, непорозуміння та конфліктів. Абсолютна більшість молодих людей мають задовільний рівень (64%) та 24% притаманний високий рівень здатності до близькості з іншою людиною. У них достатньою мірою розвинене доброзичливе ставлення до оточуючих, вони цінують стосунки, які побудовані на прийнятті та повазі іншої людини (див. рис. 4).

Для з'ясування зв'язку між перфекціонізмом та показниками особистісної зрілості в студентському віці ми застосували метод кореляційного аналізу Пірсона у програмі IBM SPSS Statistics 21 (див. табл. 1). Як бачимо з табл. 1, прослідковується зв'язок між загальним рівнем перфекціонізму та оцінкою особистісної зрілості ($r=0,760$ при $p \leq 0,01$). Отримані нами дані узгоджуються з дослідженням Н.В. Грищенко та К.В. Смолярової, які зазначають, що перфекціонізм є невід'ємним елементом розвитку особистості і за достатнього (не надмірного) вираження поєднується із конструктивним прагненням досягнень та численними позитивними якостями, які роблять ґрунтовний внесок у розвиток особистісної зрілості [2]. У цьому контексті перфекціонізм є нормальним (адаптивним) за визначенням Д.Хамачека чи «здоровим» (пов'язаним із сумлінністю за моделлю «Великої п'ятірки») в інтерпретації В. Паркера (цит. за: [2, с. 66]).

Загальний рівень перфекціонізму студентів тісно корелює із залежністю від позиції оточення ($r=0,650$ при $p \leq 0,01$), самозвинуваченням ($r=0,730$ при $p \leq 0,01$), сприйняттям інших як таких, що делегують високі очікування ($r=0,720$ при $p \leq 0,01$), завищеними вимогами до себе ($r=0,398$ при $p \leq 0,01$), вербальним невиявом недосконалості ($r=0,331$ при $p \leq 0,01$) і високими стандартами діяльності при орієнтації на полюс «найуспішніший» ($r=0,666$ при $p \leq 0,01$). Виявлено також зв'язок між шкалами «оцінка особистісної зрілості» та «селектування інформації про власні помилки та невдачі» ($r=0,710$ при $p \leq 0,01$) і «високі стандарти діяльності при орієнтації на полюс «найуспішніший»» ($r=0,150$ при $p \leq 0,01$). Тобто з одного боку, молода людина, яка прямує до зрілості, бере на себе відповідальність ставити глобальні цілі і їх досягати,

Кореляції між показниками перфекціонізму та особистісної зрілості студентів (К. Пірсон)

	Оцінка особистісної зрілості	Самозвинувачення	Залежність від позиції оточення	Вербальний невияв недосконалості	Сприйн інших як таких, що делегують високі очікування	Завищені вимоги та домагання до себе	Високі стандарти діяльності при орієнтації на полюс «найуспішніший»	Селектування інформації про власні помилки та невдачі
Загальний рівень перфекціонізму	,760**	,730**	,650**	,331**	,720**	,398**	,666*	-
Оцінка особистісної зрілості	1	-,28*	-	-	-	-	,150**	,710**

Примітки:

** кореляція значуща на рівні 0,01 (2-стороння);

* кореляція значуща на рівні 0,05 (2-стороння) незначущі зв'язки видалені

щоб почуватись успішною, а з іншого – розуміє відносність власних здобутків та оґріхів.

Також бачимо обернену кореляцію між оцінкою особистісної зрілості та самозвинуваченням ($r = -0,280$ при $p \leq 0,05$), що може підтверджувати уявлення відомих психологів, як-от Г.Оллпорта, В.А.Роменця, В.Франкла та інших, що зріла людина характеризується здатністю до саморозвитку, утвердженням у вчинках своєї життєвої позиції, а становлення її зрілості визначається позитивним самоприйняттям та вдосконаленням Я-образу.

Висновки і перспективи подальших розробок. Таким чином, проведене нами емпіричне дослідження показало, що у значної частини студентів виявлено високий рівень перфекціонізму, орієнтованого на себе та інших, вони є досить амбітними, прагнуть бути успішними, активними та енергійними. Бажаний зовнішній образ «крутої» (бездоганної) особистості спонукає молодих людей відфільтровувати інформацію про власні помилки й невдачі, уникає ситуацій вербального розголошення та визнання справжньої чи уявної недосконалості в міжособистісному спілкуванні. Щодо особистісної зрілості, то у більшості наших респондентів продіагностовано задовільний та високий рівень, що проявляється у таких аспектах, як мотивація досягнень, рівень ставлення до свого «Я», почуття громадянського обов'язку, життєва установка, здатність до психологічної близькості з іншою людиною. Кореляційний аналіз даних показує наявність зв'язку між загальним рівнем перфекціонізму та особистісною зрілістю у студентському віці, що є, на нашу думку, позитивним явищем у випадку достатнього (але не надмірного) розвитку пер-

фекціонізму як прагнення молодої людини втілювати власні плани та амбіції, бути успішною, продуктивною, намагатися досягати високих результатів діяльності, що є свідченням не лише осмисленості й раціональності поведінки молодих людей, але і їхньої особистісної зрілості.

Проведене нами дослідження не претендує на вичерпне розв'язання багатопланової проблеми перфекціонізму та особистісної зрілості молодої людини. Перспективами подальших досліджень можуть бути дослідження гендерних відмінностей у розвитку особистісної зрілості студентів, з'ясування соціально-психологічних чинників, які впливають на формування перфекціонізму та є визначальними для становлення особистісної зрілості тощо.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гильбух Ю. З. Тест-опросник личностной зрелости. Киев : НПЦ «Перспектива», 1995. 24 с.
2. Грисенко Н. В., Смолярова К. В. Характер зв'язку перфекціонізму та особистісної зрілості в юнацькому віці. *Вісник ДНУ. Серія : Педагогіка і психологія*. 2012. Вип. 18. Т. 20. № 9/1. С. 65–73.
3. Завада Т. Ю. Мотиваційні чинники перфекціонізму студентської молоді : автореф. ... дис. канд. психол. наук : 19.00.01. Київ : Інститут соціальної та політичної психології НАПН України, 2017. 20 с.
4. Кононенко О. І. Специфіка сучасних психологічних методів та організації дослідження перфекціонізму особистості. *Психологія та соціальна робота*. 2020. Вип. 1 (51). С. 127–138.
5. Особистісна зрілість як проблема сучасної психології : колективна монографія. Том 1 / Наук. ред. З. М. Мірошник. Кривий Ріг, 2019. 220 с.
6. Петрунько О. В. Амбівалентний дискурс перфекціонізму. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2020. № 4 (60). С. 233–247.